

Armoede voorbij grenzen

Ons land telt relatief weinig arme huishoudens, onder meer door geringe inkomensverschillen. Elders in de Europese Unie, met name daar waar de inkomens verschillen toenemen, loopt het aantal arme huishoudens in de bevolking snel op.

In landen van Europese Unie ontvangen de 20 procent personen met de laagste inkomens tussen zes en tien procent van het totale inkomen. Tegenover deze geringe inkomensaandelen staan aandelen van de twintig procent rijkste landgenoten die variëren van 33 procent in Denemarken tot 43 procent in Portugal.

Rijk en arm

De verschillen tussen de inkomensaandelen van de hoogste en laagste inkomensgroepen in de EU-lidstaten zijn groot. In Verenigde Koninkrijk en Portugal krijgen de 20 procent van de rijkste personen ruim zeven keer zoveel inkomen als de minst welvarende groep. Met de verhouding tussen het hoogste en het laagste inkomenskwaantiel van 4,6 hoort Nederland bij de groep landen met een geringe inkomensongelijkheid. Andere landen met een vergelijkbare kwintielenverhouding zijn Duitsland en Oostenrijk.

In de Scandinavische landen – Denemarken, Finland en Zweden – is de afstand tussen de hoogste en laagste inkomensgroepen het geringst. De rijkste 20 procent personen in deze drie landen ontvangen een ongeveer driemaal zo groot deel van het inkomen als de armste 20 procent.

Armoedegrens

In 1997 was in de Europese Unie 18 procent van de bevolking arm. Het laagste aandeel armen is gemeten in Denemarken en Finland. In deze landen was minder dan een op tien personen arm. Nederland scoort ook goed. Met dertien procent armen onder de bevolking komt ons land in de groep met Zweden en Oostenrijk. Daartegenover staan Portugal, Griekenland en Verenigde Koninkrijk met 22 procent of meer armen. Arm volgens de Europese definitie zijn alle personen met minder dan 60 procent van het zogehe-

ten mediane inkomen van het land. In 1997 lag deze armoedegrens in Nederland op ongeveer 16 duizend gulden.

Langdurige armoede

Armoede is voor veel personen een langdurig probleem. Van alle arme Europeanen in 1997 was de helft langer dan twee jaar arm. Onder arme Portugezen en Fransen is het aandeel langdurig armen groter: twee van de drie arme Portugezen en Fransen zijn al langer dan twee jaar arm.

In Nederland is de situatie aanzienlijk beter. Van alle Nederlanders die in 1997 met armoede te kampen hadden, was dertig procent ook in 1995 en 1996 arm. Het gaat dan om 4 procent langdurig armen in ons land.

Inkomenstekort

Naast het percentage armen varieert ook de mate van armoede sterk per land. Deze komt onder meer tot uitdrukking in de inkomensstekorten die armen ondervinden. Dit inkomensstekort van de armen was in 1997 het grootst in het Verenigd Koninkrijk. Het gemiddelde inkomen lag er in 1997 34 procent of 5 800 gulden onder de armoedegrens. In Nederland was dit tekort ook groot: 29 procent of 4 600 gulden. In absolute zin hadden alleen arme Belgen een nog groter inkomensstekort. In relatieve termen was het inkomensstekort van de armen in Griekenland, Italië en Spanje iets groter dan bij ons. In de overige EU-lidstaten was de intensiteit van de armoede veel kleiner dan in ons land.

Arme eenoudergezinnen

De kans op armoede verschilt ook naar de persoons- en huishoudenkenmerken van mensen. (Echt)paren zonder kinderen lopen de minste kans op armoede. Dat is in elk land zo. Eenoudergezinnen hebben de groot-

ste kans om arm te worden. Vier van de tien eenoudergezinnen waren arm in 1997.

Het percentage arme eenoudergezinnen in de Europese Unie varieert sterk. In Denemarken en Finland was 9 procent van de eenoudergezin arm, in Duitsland daarentegen was dit percentage 48. Met 40 procent armen onder eenoudergezinnen scoort ook Nederland hoog.

Risicocategorieën

Ook alleenstaanden van 30 jaar of jonger en alleenstaande ouderen (65-plus) tot de categorieën met een hoge kans op armoede. Uitzonderingen zijn evenwel Ierland en Portugal, met een benedengemiddeld percentage armen onder de jonge alleenstaanden, en Nederland, Spanje en Zweden met een relatief laag armoedepercentage onder alleenstaande ouderen. Behalve in Scandinavische landen zijn er overall in Europese Unie ook personen uit grote gezinnen, die met drie of meer minderjarige kinderen, onder een verhoogde armoederisico.

Dat eenoudergezinnen, alleenstaanden en ouderen een hoger armoederisico hebben, betekent niet dat deze kenmerken rechtstreeks oorzaak zijn van hun armoede. De belangrijkste oorzaak van hun armoede is de zwakke arbeidsmarktpositie van personen uit deze groepen. Velen zijn aangewezen op een uitkering.

Werklozen hadden in 1997 een tweemaal zo grote kans op armoede dan het gemiddelde. Het armoedepercentage van werklozen varieerde van 19 procent in Nederland en Finland tot 49 procent in Verenigd Koninkrijk.

Inactieve, niet gepensioneerde Europeanen behoren ook tot de hogere risicocategorieën. Een kwart van deze populatie was in 1997 arm. Deze personen lopen een bovengemiddelde kans op armoede. De inactieven in Frankrijk en Verenigd Koninkrijk scoren het hoogst: 31 procent van hen was arm volgens de Europese definitie. Met 21 procent armen onder inactieve personen hoort Nederland bij de middenmoters.

In veel landen van Europese Unie lopen ook gepensioneerde personen een verhoogd armoederisico. Zo was in 1997 een derde van de gepensioneerden in Griekenland en Portugal arm. Ook in het Verenigd Koninkrijk was dit aandeel groot: drie van de tien personen met een pensioen hadden een inkomen onder

Armoede en inkomen

Het inkomen is het gestandaardiseerde inkomen, gecorrigeerd voor de grootte en de samenstelling van het huishouden. Het eenpersoonshuishouden is hierbij als standaardhuishouden gekozen (de schaal factor 1). De equivalente schaalwaarde voor een meerpersoonshuishouden wordt berekend door alle individuele factoren (factor 1 voor de eerste volwassene in het huishouden, 0,5 voor elke bijkomende volwassene en 0,3 voor elk bijkomende kind) op te tellen. Om het gestandaardiseerde inkomen van een persoon uit meerpersoonshuishouden te berekenen, wordt het totale besteedbare inkomen van het huishouden gedeeld door de equivalente schaalwaarde.

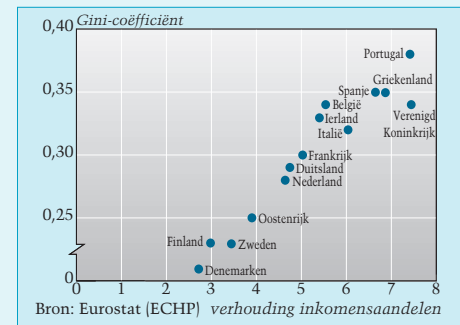
Het inkomenstekort is de afstand tussen de armoedegrens in het land en het gemiddelde inkomen van de armen in het land.

de landelijke armoedegrens. Samen met Griekenland, Frankrijk, Italië en Finland was Nederland het land met een relatief laag aandeel armen onder de gepensioneerde inwoners. Ook een derde van alle zelfstandigen in Spanje, Oostenrijk en Italië was arm in 1997. De zelfstandigen in Denemarken, Frankrijk, Nederland en Finland hadden ook meer kans op armoede dan een doorsnee landgenoot van 16 jaar of ouder.

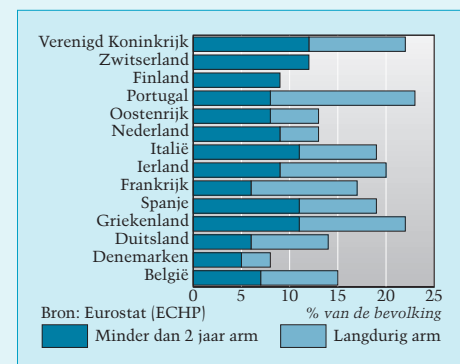
Bescherming

Een goede bescherming tegen armoede is een baan. Werknemers hebben dan ook het laagste armoederisico. In Europa was het risico bij deze groep ruim tweeënhalf keer lager dan het gemiddelde. Per land bekeken varieert het percentage arme werknemers van 2 procent in Finland tot 11 procent in Griekenland en Portugal. Van de Nederlandse werknemers was één op de twintig arm in 1997. Hiermee hoort Nederland met Denemarken, België, het Verenigd Koninkrijk en Ierland tot de groep landen met een zeer geringe armoede onder de werkenden.

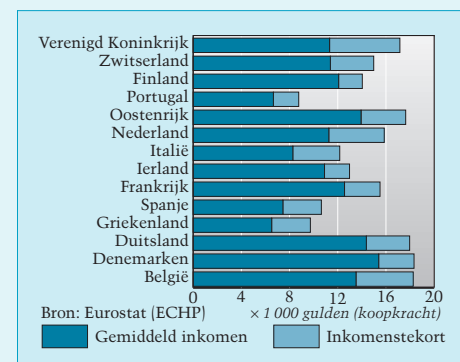
Verhoudingen hoogste en laagste kwintielgroep, EU, 1997



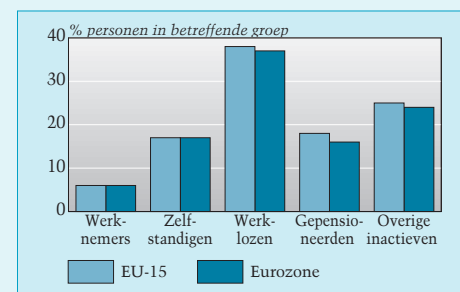
Armoede in EU-lidstaten, 1997



Armoedegrenzen: gemiddeld inkomen en inkomenstekort, 1997



Armoede naar de voornaamste activiteit, 1997



Branislav Mikulic